

Petr Navrátil, Od mohučského ordo po Liber visionum: pojetí panovnické moci za vlády Jindřicha II. a Jindřicha III. v zrcadle vybraných dobových pramenů, diplomová práce FF UK v Praze 2013, 121 s.

Posudek oponenta

Za poněkud komplikovaným názvem se skrývá zdařilá analytická studie o panovnické sakralitě na přelomu otonského a sálského období. Petr Navrátil při jejím zpracování těžil z dobré znalosti německé literatury, jež se tomuto problému již dlouhá desetiletí věnuje, svou interpretaci ovšem opřel o samostatnou kritiku velkého počtu dobových pramenů, takže za jeho heuristický výkon ho nezbyvá než pochválit.

Totéž lze konstatovat o úvodních partiích jeho díla, věnovaných metodologickým problémům, a vlastně o celé práci. Její jádro je vtěleno do dvou kapitol věnovaných Jindřichovi II. a jeho předchůdci Otovi III. respektive Konrádovi II. a Jindřichovi III. Autor zvolil velmi produktivní způsob zkoumání, kdy na jedné straně analyzuje obraz panovníka v dobových pramenech, tedy výpověď o něm, a poté se pokouší o interpretaci jeho vlastního vládnutí, skrze které panovník vypovídá o sobě samotném. Následnou komparací dílčích závěrů pak dochází k základním tezím o legalitě a legitimitě sakrálního obrazu vládce, tak jak se postupně konstruoval od konce 10. století do poloviny století jedenáctého. Ani zde nenacházím žádný zásadní problém, který by bylo možno panu Navrátilovi vytknout. Dovoluji si proto místo toho učinit několik drobných poznámek, v zásadě jen diskusního rázu.

Velmi mile mě překvapilo autorovo zamyšlení o přípustnosti moderní terminologie, pomocí níž interpretujeme historický fakt, který sám o sobě věcně kategorizuje těchto pojmů nezná. Domnívám se však, že v případě legality a legitimacy (s. 18) je tomu přece jen trochu jinak a alespoň dílčím způsobem středověká teorie vládnutí tento problém znala, točil se ale, v duchu novoplatónského uvažování, okolo termínu *nomen*: vzpomeňme jen například na Hinkmarovu kritiku císařské jízdy Karla Holého. Remešský biskup nepochyboval o tom, že jeho král se císařem stal legálně, zároveň si ale neodpustil poznámku, že si opatřil *nomen imperatoris*, tedy jen titul, nikoliv jeho podstatu, takže jeho nová hodnota neměla v jeho očích potřebnou legitimitu.

V souvislosti s autorovými úvahami o sakralitě (s. 22) bych přece jen doporučoval více přihlídnout ke Grausovým poznámkám v citované práci (*Volk, Herrscher...*) na s.314 an. a při charakteristice dvojího typu germánských králů k Weskusově základní práci *Stammesbildung und Verfassung. Das Werden der frühmittelalterlichen gentes*, Köln/Graz

1961. Zejména v tomto případě jde o to, zda oba typy vládců mohli koexistovat v rámci jednoho gentilního uskupení.

Rovněž se mi zdá, že pan Navrátil přece jen poněkud podcenil význam volby Konráda II. ve vztahu k dynastickému principu. Wiponova pasáž totiž velmi zdůrazňuje, že funkcí jednání v Kambě bylo též hledání a nalezení potřebného konsensu knížat – bez něj by se další předpoklady k vládnutí nemohly uplatnit. Na druhé straně chválím autora práce za jeho zajímavou interpretaci rozdílu transpersonality saského a sálského císařství (s. 80 an.), dovolil bych si přesto uvažovat o tom, že Konrádovo chápání tohoto jevu bylo i naddynastické a vybočovalo z principu rodové kontinuity k trvalosti imperiální. Nasvědčovala by tomu totiž jeho argumentace při prosazování práv k burgundskému království. A jen detail nakonec: Humbert ze Silva Candida nebyl Francouz (s. 85)

Závěrem konstatuji, že Petr Navrátil předložil zdařilou a vysoce kultivovanou studii, prokázal schopnost aplikovat historickou metodu korektním způsobem, a proto doporučuji vřele jeho práci k úspěšné obhajobě s klasifikací:

výborně

V Kolíně/Praze 2. září 2013

doc. PhDr. Václav Drška, Ph.D.